

การประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสำหรับงานบริการวิชาการแก่ชุมชน
กรณีศึกษาโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน :

การวัดเพื่อสุขภาพจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระแก้ว

**THE ASSESSMENT OF SOCIAL IMPACT AND SOCIAL RETURN ON INVESTMENT FOR
SOCIAL SERVICES A CASE STUDY OF THE CREATE KNOWLEDGE PROJECT TO
CAREER COMMUNITY PROMOTION: HEALTHY MASSAGE NAKHON NAYOK AND
SRAKAEW PROVINCES**

ถนอมศักดิ์ ศรีจันทร์

Tanomsak Srichantra

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty (Science and Technology Program) of the Innovative Learning Center Srinakharinwirot University

ธรรมบุญ สะเทือนไพร

Thammanoon Sathueanprai

สาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty (Social Sciences and Humanities Program) of the Innovative Learning Center Srinakharinwirot University

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการประเมินโครงการเฉพาะกรณี มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสำหรับงานบริการวิชาการแก่สังคมของโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน : การวัดเพื่อสุขภาพ ของสำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ดำเนินการในจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระแก้ว กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ผู้เข้าร่วมโครงการที่ผ่านการอบรมครบตามหลักสูตรและได้รับประกาศนียบัตรจำนวน 87 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เฉพาะผู้ที่นำความรู้ที่ได้จากโครงการไปประกอบอาชีพ ดำเนินการศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์แผนที่ผลลัพธ์ ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) กิจกรรม (Activities) ผลผลิต (Output) และหาข้อสรุปเป็นผลลัพธ์ (Outcome/Impact) การวิเคราะห์ข้อมูลผลลัพธ์ ส่วนเกินโดยให้ค่าน้ำหนักการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมที่เกิดขึ้น (Deadweight) ปัจจัยสนับสนุนอื่นที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ (Attribution) และอัตราการลดลงหรือคงที่ของผลสัมฤทธิ์ (Drop-off) แล้วหามูลค่าตัวแทนทางการเงิน (Financial Proxy) ของผลลัพธ์ที่แท้จริงเพื่อคำนวณอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ผลการศึกษาพบว่าผลลัพธ์ทางสังคม ได้แก่ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ คือ รายได้จากการประกอบอาชีพ รายได้จากการทำผลิตภัณฑ์สุขภาพ เช่น ลูกประคบ เป็นต้น และลดค่าใช้จ่ายใน การดูแลสุขภาพ ด้านสังคม คือ การมีสุขภาพที่ดีของชุมชนและคนในครอบครัว การมีวิชาชีพ และความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์ การพึ่งพาตนเอง การรวมกลุ่มของชุมชน ความสุขและความภูมิใจจากการทำงานเพื่อชุมชน และความอบอุ่นและความภูมิใจของครอบครัว ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของโครงการฯ มีมูลค่าผลลัพธ์สุทธิจำนวน 8,317,302 บาท อัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน จำนวน 2.7 เท่า หมายความว่า การลงทุนทุก 1 บาทของโครงการฯ สามารถสร้างประโยชน์ทางสังคม 2.7 บาท สรุปได้ว่า โครงการฯ สร้างคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และมีความคุ้มค่าต่อการลงทุนในงบประมาณที่ดำเนินการ

คำสำคัญ: การประเมิน ผลลัพธ์ทางสังคม ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน

ABSTRACT

This Study is an assessment of a case study project. The purpose of this study was to assess the social impact and social return on investment of The Create Knowledge Project to Career Community Promotion: Healthy Massage in Nakhon Nayok and Srakaew Provinces. The key Informants were people who participants in project 87 persons by Purposive Selection. The method of focus groups and In-depth Interview were a tools for data collection from a discussion of stakeholders. The process inputs, activities, output and outcomes/impacts were concluded by the focus groups and In-depth Interview. In addition, they analyzed the deadweight, attribution and drop-off and financial proxy for each impact in order to calculate the social returns on investment (SROI).

The study found that the project had the net present value of 8,317,302 baht, the social returns on investment of 2.7 meaning that one baht on investment can create social benefits of 2.7.

Keywords: Assessment, Social Impact, Social Returns on Investment

1. บทนำ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้มีเป้าหมายเพื่อสร้างโครงการบริการวิชาการเพิ่มมากขึ้น โดยมีความหลากหลายและเข้าถึงความต้องการของสังคมมากขึ้นซึ่งในปี พ.ศ. 2553-2567 มหาวิทยาลัยได้บรรจุให้การพัฒนาบริการวิชาการเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืนไว้ในแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์หลัก เพื่อสร้างงานบริการวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน และร่วมขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนและสังคมให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ในปัจจุบัน ศูนย์บริการวิชาการแก่ชุมชน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยเฉพาะในจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นจังหวัดในความดูแลรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยตามโครงการ “หนึ่งมหาวิทยาลัย หนึ่งจังหวัด” นอกจากการส่งเสริมการดำเนินโครงการบริการวิชาการของบุคลากรของมหาวิทยาลัยดังกล่าว ศูนย์บริการวิชาการแก่ชุมชนยังตระหนักถึงการติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ ทั้งในระดับต้นน้ำ คือการสำรวจความต้องการของชุมชน ระดับกลางน้ำ คือการประเมินผลผลิตของโครงการ และระดับปลายน้ำ คือการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมของโครงการ โดยเฉพาะการประเมินผลลัพธ์หรือผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการดำเนินโครงการฯ ในรูปแบบการประเมินแบบสามเสาหลัก (Three-pillar Approach) ได้แก่ ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงการหาแนวทางในการประเมินความคุ้มค่าของการดำเนินโครงการฯ

ทั้งนี้ การประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) เป็นการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับชุมชน คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนและสังคม ที่เป็นผลมาจากการดำเนินโครงการทางสังคมของภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนภาควิชาการและภาคการกุศลที่ดำเนินกิจกรรมหรือโครงการทางสังคม การประเมินผลลัพธ์ทางสังคม ช่วยสร้างความยั่งยืนแก่องค์กร ด้วยการยกระดับการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงาน ช่วยอภิปรายกลยุทธ์ และช่วยให้มองเห็นคุณค่าของผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการเพื่อสังคม ตลอดจนสร้างกลไกการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อการปรับปรุงพัฒนานโยบายขององค์กรและสร้างประโยชน์มากกว่าเดิมในอนาคต (Pitsanu Fongsri, 2010) เนื่องจากกิจกรรมหรือโครงการเพื่อสังคมมุ่งดำเนินการเพื่อสร้าง “ผลกระทบทางสังคม (Social Impact)” เช่น “ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา” “ลดความยากจน” “ลดขยะ” หรือ “พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นพันธกิจหลักของอุดมศึกษาไทยในการบริการวิชาการแก่สังคม เพื่อพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืน ดังนั้น การประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment) และการประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน (Social Return on Investment) ที่เกิดจากโครงการบริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนางานด้านบริการวิชาการแก่สังคมและชุมชน ซึ่งจะช่วยทำให้สถาบันอุดมศึกษาได้ทราบถึงคุณค่าทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการบริการวิชาการแก่สังคม ช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาได้อย่างชัดเจนว่างานที่ทำไปนั้นตรง

กับความต้องการของสังคมหรือไม่เพียงพอ บรรลุพันธกิจมากน้อยเพียงใด และควรปรับปรุงแก้ไขตรงไหนอย่างไรบ้าง อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีคุณค่าและเหมาะสม ตลอดจนการพัฒนากลยุทธ์ด้านการบริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษาให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการแข่งขันของสังคมโลก Detch Wattanachaiyingchareun, 2010; Sareune Archawananthakun & Pattrapom Yaemlaoar, 2014. and Joyce & Macfarlane, 2001)

โครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน : การนัดเพื่อสุขภาพ ได้ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดนครนายกและจังหวัดสระแก้ว ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2556 จนถึงปัจจุบัน มีผู้เข้าร่วมโครงการที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรของโครงการแล้ว จำนวน 270 คน และจากการติดตามผลโครงการอย่างต่อเนื่อง พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถประกอบอาชีพนัดเพื่อสุขภาพเป็นอาชีพเสริม และทำเป็นอาชีพหลักเป็นจำนวนมาก ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นส่งผลต่อเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น อีกทั้งยังดำเนินการจัดตั้งชมรมนวัตกรรมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก เพื่อออกไปให้บริการด้านสุขภาพแก่สังคม ทั้งในพื้นที่จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระแก้ว ดังนั้น เพื่อให้โครงการที่ดำเนินการ สามารถแสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางสังคมหรือผลลัพธ์ทางสังคมทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการดำเนินโครงการฯ เพื่อให้เห็นว่าการลงทุนในการดำเนินโครงการฯ ดังกล่าว สร้างผลลัพธ์ อันเป็นคุณค่าหรือผลกระทบทางสังคมเชิงบวกได้อย่างแท้จริง และได้สร้างประโยชน์แก่สังคมที่คืบค้ำจากข้อมูลตัวเลขที่ประจักษ์ เหตุนี้ การประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการฯ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อตรวจสอบถึงคุณค่าทางสังคมของโครงการ รวมถึงการใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการและการพัฒนางานบริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยต่อไป

2. วัตถุประสงค์

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนจากการลงทุนสำหรับงานบริการวิชาการแก่ชุมชน กรณีศึกษาโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริม

วิชาชีพแก่ชุมชน: การนัดเพื่อสุขภาพ สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3. ขอบเขตของการศึกษา

ประชากร ได้แก่ ผู้เข้าร่วมอบรมโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน: การนัดเพื่อสุขภาพ จำนวนทั้งหมด 270 คน จากผู้เข้าร่วมโครงการฯ รุ่นที่ 1 จังหวัดนครนายก ปีงบประมาณ 2556 จำนวน 30 คน รุ่นที่ 2 จังหวัดนครนายก-จังหวัดสระแก้ว ปีงบประมาณ 2557 จำนวน 60 คน รุ่นที่ 3 จังหวัดนครนายก-จังหวัดสระแก้ว ปีงบประมาณ 2558 จำนวน 60 คน รุ่นที่ 4 จังหวัดนครนายก-จังหวัดสระแก้ว ปีงบประมาณ 2559 จำนวน 60 คน และรุ่นที่ 5 จังหวัดนครนายก-จังหวัดสระแก้ว ปีงบประมาณ 2560 จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เข้าร่วมอบรมโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน: การนัดเพื่อสุขภาพ จำนวน 87 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) จากผู้เข้าร่วมอบรมโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน: การนัดเพื่อสุขภาพ จำนวนทั้งหมด 270 คนโดยเกณฑ์การเลือกเฉพาะผู้ผ่านการอบรมตามหลักสูตรของโครงการฯ ที่ประกอบอาชีพนัดเพื่อสุขภาพ มีรายได้จากการนัดเพื่อสุขภาพ หรือมีรายได้จากการทำผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลเพื่อการประเมินใช้ระยะเวลา 1 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่ 25 เมษายน – 25 พฤษภาคม 2560

4. การทบทวนเอกสาร

แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของมหาวิทยาลัย “University Social Responsibility” นั้น Vallaey (2011) ที่กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของมหาวิทยาลัยก็คือ ธรรมชาติของมหาวิทยาลัยที่ต้องมีบทบาทในการตอบสนองความต้องการของสังคม ผ่านการสนับสนุนบุคลากรของมหาวิทยาลัยที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการดำเนินการบริการวิชาการแก่สังคมเพื่อตอบสนองความต้องการแก่สังคม และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และหลักความสมดุลแบบสามเสาหลัก (Three-pillar Approach) ได้แก่ ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม จะใช้อธิบายความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็น

แบบฟอร์มพื้นฐานในการประเมินความรับผิดชอบต่อสังคมของมหาวิทยาลัย (Becker, 2001 and Vallaeys, 2011)

แนวคิดการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) เป็นการศึกษาถึงคุณค่าทางสังคมหรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากการดำเนินโครงการ และเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างการเรียนรู้ระหว่างผู้ดำเนินโครงการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการติดตามตรวจสอบร่วมกันเกี่ยวกับผลการดำเนินการที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนหลังจากการดำเนินโครงการ ไม่ว่าจะเป็นผลด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม หรือด้านสิ่งแวดล้อม การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมนอกจากจะเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยให้ทราบถึงผล การดำเนินโครงการแล้วยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการที่ดำเนินการ (Joyce & MacFarlane, 2002; Vanclay, 2003 and Sareunee Archawananthakun & Pattraporn Yaemlaoar, 2014.)

ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) เป็นการวัดผลลัพธ์ทางสังคม ทั้งผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม โดยการนำผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact) ในด้านต่างๆ ที่ประเมินได้มาคำนวณหามูลค่าทางการเงิน (Monetized Value) แล้วเปรียบเทียบกับมูลค่าทางการเงินของต้นทุนหรืองบประมาณที่ใช้ไปในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่า โครงการหรือกิจกรรมได้สร้างประโยชน์ในอัตราส่วนของผลกำไรต่อต้นทุนอย่างไร เช่น อัตราส่วน 2 : 1 แสดงว่าการลงทุน 1 บาทสร้างมูลค่าทางสังคม 2 บาท โดยหลักการของการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน จะต้องคำนึงการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน และการกำหนดขอบเขตและผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม (Olsen and Nicholls, 2005; Scholten et al. 2006 and Sareunee Archawananthakun & Pattraporn Yaemlaoar, 2014.)

5. วิธีดำเนินการศึกษา

การประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน การวัดเพื่อสุขภาพในการศึกษานี้ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการประเมิน

ผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการบริการวิชาการแก่สังคมมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. การประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ช่วยนักวิจัย สำหรับการเป็นผู้ช่วยผู้ประเมินในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินโครงการตามรูปแบบการประเมินที่ได้พัฒนาขึ้น

2. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดย

- 2.1 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการให้มีการสนทนากลุ่ม ๆ ละ 6-10 คนและตามกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพที่รวมกลุ่มกัน ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ในการตั้งประเด็น การสนทนา และผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้บันทึกการสนทนาพร้อมทั้งตั้งประเด็นการสนทนาเสริม

- 2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยได้สร้างประเด็นการสัมภาษณ์ตามกรอบการประเมินตามหลักความสมดุลสามเสาหลัก (Three-pillar Approach) ได้แก่ ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม โดยผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล (key Informants) เป็นรายบุคคล

3. การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมจากการดำเนินโครงการฯ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปผลเป็นแผนที่ผลลัพธ์ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการกิจกรรม (Activities) ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินโครงการฯ (Outcome/Impact)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโครงการฯ (SROI) โดยการคำนวณหาอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนเมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าการลงทุนในงบประมาณโครงการฯ ทุก 1 บาทที่ใช้ไป

6. ผลการศึกษา

ผลการประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสำหรับงานบริการวิชาการแก่สังคมของโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน : การวัดเพื่อสุขภาพ อธิบายได้ดังตารางที่ 1 ตารางที่ 2 และตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการววจระห้แผนท้ผลลัษ้ทางล้คมของโครงการสร้างองค้ความรู้เพื่อสง้เสริมวชิชาล้พแก้ชุมชน:
การนวดเพื่อล้สุขภาพ

ป้จยันำเข้า (Input)	กัจการณ (Activities)	ผลผลลต (Output)	ผลลัษ้ (Outcome/Impact)
- ผู้เข้าร่วมโครงการ จ้นวน 270 คน (รวม 5 ร้ น้ที่ 1 จ้หวด นครนาก 30 คน ร้ น้ที่ 2-5 จ้หวดนครนาก-สระแก้ว ร้ น้ละ 60 คน แแบ่งเป็นจ้หวดละ 30 คน/ร้ น้) - ผู้นำชุมชน นายกอบด. อบด. และก้ำนัน ผู้หญ้บ้าน - งบประมาณโครงการ จ้นวน 3,088,460 บาท	- ผล้กป้ฏล้บฏการนวด เพื่อล้สุขภาพ หลักสูตร 60 ช้วโมง - ผล้กป้ฏล้บฏการกจจุต สะท้อนท้าว หลักสูตร 30 ช้วโมง - ผล้กป้ฏล้บฏการทำ ผลลตภณัธ ลุก ประคบ น้ำนนวด สมุนไพร - ประสานงานมศว กับ ชุมชนให้เกด กัจการณพัฒนา ชุมชน - ประสานงานกับ หน้วยงานรัฐในการ สร้างกลุ่มวชิสาหกิจ ชุมชน	- จ้นวนผู้ผ่านการอบรมท้ ด้รับประกาศนล้ยบฏร ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ต่อร้ น้ - การรวมกลุ่มประคอบอาล้พ - การม้อาล้พเสริมจากการ นวด และการทำผลลตภณัธ - ชุมชนม้ความล้มนัสน้ดีต่อ กัน และม้ความร่วมม้ือ ระหว้างชุมชนกับมศว - ชุมชนม้วชิสาหกิจชุมชนและ กลุ่มอาล้พ	ด้านเศรษฐกิจ - รายได้จากการประคอบอาล้พ - รายได้จากการทำผลลตภณัธ ล้สุขภาพ เช่น ลุกประคบฯ - ลตค่าใช้จ้ายของครอบคร้ว ในการดูแลล้สุขภาพ ด้านล้คม <u>ล้คมล้สุขภาพ</u> - การม้ล้สุขภาพท้ดีของชุมชน และคนในครอบคร้ว <u>ล้คมการศ้ษา</u> - การม้วชิชาล้พ และความรู้ในการ ทำผลลตภณัธ <u>ล้คมวัฒนธรรม</u> - การฟ้งพาดนเอง - การรวมกลุ่มของชุมชน - ความล้สุขและความภุมล้ใจจาก การทำงานเพื่อชุมชน - ความอบอ้่นและความภุมล้ใจของครอบคร้ว

ตารางท้ 1 แสดงแผนท้ผลลัษ้ ประกอบด้วย ป้จยันำเข้า กัจการณ ผลผลลต และผลลัษ้ของโครงการฯ ท้ทำการประเมณ โดยผลลัษ้ท้เกดจากการดำเนน โครงการฯม้ 2 ด้าน ด้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ค้ือ รายได้จาก การประคอบอาล้พ รายได้จากการทำผลลตภณัธเช่น ลุก

ประคบ เป็นต้น และลตค่าใช้จ้ายในการดูแลล้สุขภาพ ด้าน ล้คม ค้ือ การม้ล้สุขภาพท้ดีของชุมชนและคนในครอบคร้ว การฟ้งพาดนเอง การรวมกลุ่มของชุมชน ความล้สุขและความภุมล้ใจ และความอบอ้่นและความภุมล้ใจของครอบคร้ว

ตารางที่ 2 ผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โครงการสร้างองค์ความรู้ เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน: การนวดเพื่อสุขภาพ

ผลลัพธ์ (Outcome/ Impact)	ตัวชี้วัด (Indicators)	ตัวแทนทางการเงิน (Proxies)	Dead Weight (%)	Attribution (%)	Drop-off (%)	ผลลัพธ์สุทธิ (บาท)
รายได้จากการประกอบอาชีพนวดเพื่อสุขภาพ	จำนวนรายได้ รุ่นที่ 1 (14 X 16,500)	รายได้ต่อปีรวม 2,772,000	20	95	7	1,119,888
	จำนวนรายได้ รุ่นที่ 2 (19 X 15,000)	รายได้ต่อปีรวม 3,420,000	20	95	7	2,038,320
	จำนวนรายได้ รุ่นที่ 3 (21 X 16,000)	รายได้ต่อปีรวม 4,032,000	25	95	7	1,995,840
	จำนวนรายได้ รุ่นที่ 4 (22 X 16,500)	รายได้ต่อปีรวม 4,356,000	30	90	7	1,781,604
	จำนวนรายได้ รุ่นที่ 5 (11 X 16,000)	รายได้ต่อปีรวม 2,112,000	30	90	7	864,450
รายได้จากการทำผลิตภัณฑ์สุขภาพ เช่น ลูกประคบฯ	จำนวนรายได้ รุ่นที่ 1 (3,000/เดือน)	รายได้ต่อปีรวม 36,000	0	100	0	36,000
	จำนวนรายได้ รุ่นที่ 2 (5,000/เดือน)	รายได้ต่อปีรวม 60,000	0	100	0	60,000
	จำนวนรายได้ รุ่นที่ 3 (6,000/เดือน)	รายได้ต่อปีรวม 72,000	0	100	0	72,000
	จำนวนรายได้ รุ่นที่ 4 (5,000/เดือน)	รายได้ต่อปีรวม 60,000	0	100	0	60,000
	จำนวนรายได้ รุ่นที่ 5 (2,500/เดือน)	รายได้ต่อปีรวม 30,000	0	100	0	30,000
ลดค่าใช้จ่ายของครอบครัวในการดูแลสุขภาพ	ค่าใช้จ่ายลดลง รุ่นที่ 1 (4,000/เดือน)	ค่านวดเพื่อสุขภาพต่อปี 48,000	0	100	0	48,000
	ค่าใช้จ่ายลดลง รุ่นที่ 2 (5,600/เดือน)	ค่านวดเพื่อสุขภาพต่อปี 67,200	0	100	0	67,200
	ค่าใช้จ่ายลดลง รุ่นที่ 3 (4,000/เดือน)	ค่านวดเพื่อสุขภาพต่อปี 48,000	0	100	0	48,000
	ค่าใช้จ่ายลดลง รุ่นที่ 4 (4,800/เดือน)	ค่านวดเพื่อสุขภาพต่อปี 57,600	0	100	0	57,600
	ค่าใช้จ่ายลดลง รุ่นที่ 5 (3,200/เดือน)	ค่านวดเพื่อสุขภาพต่อปี 38,400	0	100	0	38,400

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจหรือมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดแก่สังคมจากการดำเนินโครงการฯ โดยการคำนวณมูลค่าทางเศรษฐกิจหรือมูลค่าปัจจุบัน จากผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจด้วยตัวเงินทางการเงิน และคำนวณมูลค่าปัจจุบันรวมหรือผลลัพธ์สุทธิโดยใช้อัตรา

คิดลด (Discount Rate) ตามอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม 7.00 พบว่า ผลลัพธ์ทางสังคมด้านเศรษฐกิจของโครงการฯ ได้แก่ รายได้จากการประกอบอาชีพ รายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ และค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพของครอบครัวที่ลดลง

ตารางที่ 3 ผลการประเมิน (SROI) โครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน: การนวดเพื่อสุขภาพ ทั้งหมด 5 รุ่น

ชุมชนที่เข้าร่วม (รุ่นที่)	งบประมาณโครงการ (บาท)	ผลลัพธ์สุทธิ (บาท)	SROI
1	222,880	1,203,888	1 : 5.4
2	426,820	2,165,520	1 : 5.0
3	814,760	2,115,840	1 : 2.6
4	757,000	1,899,204	1 : 2.5
5	867,000	932,850	1 : 1.1
รวม	3,088,460	8,317,302	1 : 2.7

ตารางที่ 3 แสดงผลการคำนวณหาอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการฯ โดยเปรียบเทียบมูลค่าปัจจุบันของโครงการฯ กับมูลค่าการลงทุนที่ใช้ไปในการดำเนินโครงการฯ รายปี และผลสรุปรวม พบว่า มูลค่ารวมปัจจุบันทั้งหมด จำนวน 3,088,460 บาท กับมูลค่าการลงทุนที่ใช้ไปรวม จำนวน 8,317,302 บาท ทั้งนี้ ทุก 1 บาท ที่ลงทุนในโครงการฯ สามารถสร้างประโยชน์ทางสังคมด้วยมูลค่า 2.7 บาท

7. สรุปและอภิปรายผล

1) โครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน: การนวดเพื่อสุขภาพ ได้สร้างผลกระทบทางสังคม 2 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีรายได้จากการประกอบอาชีพและการทำผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ และการลดค่าใช้จ่ายของครอบครัว และด้านสังคม จำแนกเป็นสังคมสุขภาพ ได้แก่ การมีสุขภาพที่ดีของชุมชนและคนในครอบครัว สังคมการศึกษา ได้แก่ การมีวิชาชีพ และความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์ และสังคมนวัตกรรม ได้แก่ การพึ่งพาตนเอง การรวมกลุ่มของชุมชน ความภูมิใจจากการทำงานเพื่อชุมชน สุขภาพ และความอบอุ่นและความภูมิใจของครอบครัว

จากผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับ Vallaey (2011) และ Edward Barbier (2013) ที่กล่าวถึงความรับผิดชอบ

ต่อสังคมของมหาวิทยาลัย “University Social Responsibility” นั้น ที่ว่ามหาวิทยาลัยจะต้องมีบทบาทในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยการสนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพในการดำเนินกิจกรรมบริการวิชาการแก่สังคมที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และก่อให้เกิดคุณค่าหรือผลกระทบทางสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม รวมถึงด้านสิ่งแวดล้อม

2) ผลการประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน (SROI) พบว่า โครงการฯ ที่ดำเนินการรวมทุกรุ่น มีมูลค่าผลลัพธ์สุทธิ 8,317,302 บาท อัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน จำนวน 2.7 เท่า หมายความว่า การลงทุนทุก 1 บาทของโครงการฯ สามารถสร้างประโยชน์ทางสังคม 2.7 บาท โดยมีอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของรุ่นที่ 1 มากที่สุด จำนวน 5.4 เท่า และอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของรุ่นที่ 5 น้อยที่สุด จำนวน 1.1 เท่า จากผลการศึกษาดังกล่าว แสดงถึงผลการดำเนินงานของโครงการฯ ที่สร้างประโยชน์ต่อสังคมและมีความคุ้มค่าในการลงทุนดำเนินโครงการฯ นอกจากนี้ อัตราผลตอบแทนการลงทุนจะผันแปรตามจำนวนของผู้ประกอบอาชีพในแต่ละรุ่นของโครงการฯ และระยะเวลาที่เปลี่ยนไป นั้นหมายถึงผลประโยชน์หรือมูลค่าทางการเงินของสังคมที่จะเพิ่มมากขึ้นต่อไปในอนาคตด้วย

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนที่ประเมินได้เป็นการคำนวณและประเมินเฉพาะข้อมูลที่สามารถวัดค่าได้ และเป็นมูลค่าที่ได้ ณ ช่วงเวลาที่ทำการศึกษาหรือมูลค่าปัจจุบันเท่านั้น ยังมีมูลค่าที่เกิดจากโครงการ เช่น ความสุขและภาคภูมิใจในตนเอง ความอบอุ่นของครอบครัว และการได้รับการยอมรับในชุมชน เป็นต้น ที่ไม่สามารถวัดได้ และไม่ได้นำมาคำนวณ รวมถึงมูลค่าที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหรือในระยะยาว ผู้ดำเนินโครงการหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจต้องงานบริการวิชาการ ควรใช้ผลการประเมินนี้ร่วมกับรายงานเชิงคุณภาพอื่น ๆ ของโครงการในการพิจารณาเกี่ยวกับผลการดำเนินโครงการ

2. การประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมนี้ เป็นเครื่องมือการจัดการที่มุ่งให้เกิดการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่ดำเนินโครงการในการตรวจสอบผลการดำเนินการและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนร่วมกัน ผู้ดำเนินโครงการนอกจากจะใช้มูลค่าหรืออัตราส่วนผลตอบแทนของโครงการในการจัดทำรายงานควรมุ่งเน้นการสื่อสารต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในการแสวงหาความร่วมมือเพื่อพัฒนาโครงการให้สร้างมูลค่าหรือคุณค่าต่อสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนจากการลงทุนสำหรับงานบริการวิชาการแก่ชุมชน กรณีศึกษาโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน: การวัดเพื่อสุขภาพ ในการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นการศึกษาผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคม ในมิติของคุณค่าทางสังคมหรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดจากการดำเนินโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน: การวัดเพื่อสุขภาพ เท่านั้น ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วคุณค่าหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินโครงการนั้น ยังมีมิติอื่น เช่น มิติด้านองค์กรหรือมหาวิทยาลัย ในเรื่องภาพลักษณ์องค์กร มิติด้านบุคลากรหรือผู้ดำเนินโครงการ ในเรื่องการพัฒนางานวิชาการเชิงบูรณาการ และการต่อยอดงานวิจัย รวมถึงทัศนคติหรือมุมมองที่มีต่อตนเองและสังคม เป็นต้น ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนที่เกิดจากโครงการ โดยการศึกษามิติของตัวแปรให้ครอบคลุมคุณค่าที่เกิดจากโครงการ สำหรับการประเมินผลตอบแทนของโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม จะช่วยให้ค้นหาคำตอบแทนทางการเงินที่ถูกต้องแม่นยำและครอบคลุมต่อไป

REFERENCES

- Becker, H. A. (2001). Social impact assessment. *European Journal of Operational Research*, 128, 311–321.
- Wattanachaiyingchareun, D. (2010). *Social Impact Assessment. Phitsanulok: The Path of Wisdom.*
- Joyce, S A., & MacFarlane, M. (2001). *Social Impact Assessment in the Mining Industry: Current Situation and Future Directions.* London: Mining, Minerals and Sustainable Development.
- Olsen, S., & Nicholls, J. (2005). *A framework for approaches to SROI analysis.* Berkeley: University of California.
- Fongsri, P. (2010). *Project Evaluation Techniques.* Bangkok: Dan Suthat Printing.
- Archawananthakun, S., & Yaemlaor, P. (2014). *Guide to Social Results and Returns Social Investment.* Bangkok: Dan Suthat Printing.
- Schlten, P., Nicholls, J., Olsen, S., & Galimidi, B. (2006). *Social return on investment: a guide to SROI analysis.* Amstele Veen: Lenthe publishers.
- Vallaey, F. (2011). *University Social Responsibility: A mature and responsible definition.* Higher education in the world 5.
- Vanclay, F. (2003). *International Principles for Social Impact Assessment: their evolution.* Impact Assessment and Project Appraisal.